

ՉՆՈՂԱՅԻ ԽՈՃԱՅ ԼՆԵՓԻՆ :

ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ ԹԵՐԹԻՆ մէջ հրատա-
րակուած Նոր ՉՆՈՂԱՅԻ Զօրհանաց
մեծ հանդիսին ականատես Նիկեթրոյ
տէլլա Սալէ ճանապարհորդը, նոյն
ստորագրութեան մէջ յիշատակուած
Խոճայ ԼՆԵՓԻՆ աղնիւ հայազգոյն բա-
րեպաշտութեան և ազգասիրութեան
վրայ այս արժանալուր և հետաքրքրա-
կան տեղեկութիւնը կու տայ :

“ ԽՈՃԱՅ ԼՆԵՓԻՆ ՉՆՈՂԱՅԻ ԳԼԽԱՆՈՐՆԵՐՈՒՆ առջիններէն մէկն է,
և շատ յարգ ունի ազգին մէջ. չէ թէ
միայն տաք է քրիստոնէական կրօնքին
մէջ ու մտերիմ բարեկամ արեւմտեանց,
հապա նաև այնչափ աստուածասէր և
բարեպաշտ է՝ որ կրնայ ըսուիլ Հայե-
լի արեւելեան կրօնից և քրիստոնէու-
թեան : Եւս բանիս ճշմարտութիւնը
ճանչցնելու համար՝ աս միայն ըսեմ՝
որ ինքը թէպէտ և տղաք ունի, ի վե-
րայ այսր ամենայնի ունեցածին մեծ
մասը կը ծախէ՝ աւելի եկեղեցիներ շի-
նելու համար, և զարդարելու զանոնք
զարդերով, ոսկիէ խաչերով, սկիհնե-
րով և ուրիշ հարկաւոր եղած բանե-
րով : Նոր ՉՆՈՂԱՅԻ մէջ, ուր որ փո-
խադրուեցան Հայերը երբ Շահաբաս
աւրեց Հայաստանի Հին ՉՆՈՂԱՆ,
որ Տաճկաստանի սահմանին մէջ Եւ-
րասի գետին վրան էր, տասը գեղե-
ցիկ եկեղեցիներէն մէկը բոլոր ինքը շի-
նած է, և իր ծախքովը կը պահէ. ու-
րիշ եկեղեցւոյ մ'ալ ծախքին մեծ մասը
ինքը ըրեր է, թէպէտ և թողուց որ
ուրիշի անունը դրուի վրան : Երջակայ
կողմերուն մէջ ալ կ'օգնէ այսպիսի շին-
քերու և ձեռք կու տայ ուրիշներու :
Եւ այց մէկ ուրիշ բարութեան գործք
մ'ալ ըրած ունի արժանաւոր նշա-
նուելու՝ որ չեմ ուզեր լռել. և այս է
որ Հայաստանի ու Սրաստանի մէջ
եղած պատերազմներուն ատեն երբոր
շատ հազարաւոր քրիստոնէաներ գերի
գացին, ինքը ԼՆՈՒՆԾՈՅ սիրոյն համար

գնեց իր ծախքովը, և ազատութիւն
տուաւ չորս հազարէն աւելի մարդու,
փնտռել տալով ինչուան հետու տեղեր
և բերելով հայրերը իրենց տղոց, ա-
մուսիններ ու ազգականներ իրարու :
Եւս բանիս համար նոյն ատեն պատ-
րաստ ստակ չունենալով, ու մէկու
մ'ալ չի կրնալով ծախել ունեցած մե-
տաքը, Շիրուանի խանէն, որ ան ալ
Հայազգի քրիստոնէի մը զաւակ էր՝
փոխ առաւ, ու մետաքսը և ուրիշ ստա-
ցուածքներ անոր գրաւի տուաւ : Եւս
կատարեալ ողորմութե գործք, ուսկից
աւելին չեմ գիտեր թէ կրնայ ըլլալ : ”

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՍՏԱՆԱՅ ԼՆԵՓԻՆ :

ՍՏԱՆԱՅ ԹԱԳԻՆ կամ Թագաւո-
րական պսակին վրայ շատ տեսակ կար-
ծիքներ կան. ընդհանուր կարծիքն աս
է թէ Վիշութը աս տարի ՍՏԱՆԱՅ
ստանէն փախչելու ատենը ան Թագնալ
հետը տարեր է : Եւ Թագին վրայ պատ-
մուած բաները շատ հետաքրքրական
են :

ՍՏԱՆԱՅԻՆ այնչափ որ կը պատուեն
ան Թագը՝ ոչ միայն անոր համար է որ
իրենց հին միապետութեանը մէկ հա-
տիկ մնացորդ անիկայ կը համարին, այլ
նաև անոր համար որ աւանդութիւն
մը կայ մէջերնին թէ աս Թագը հրեշ-
տակները շիներ են Վիշութու 1001
թուականին՝ սուրբ Ստեփանոս Թա-
գաւորին համար, որ իրենց առաջին
քրիստոնէայ Թագաւորն էր : Եւ ատե-
նի պատմութեանց մէջ այսչափս միայն
կայ թէ Սեղբեստրոս Բ պապը զրկեր
է ան Թագը պարգև սրբոյն Ստեփա-
նոսի :

Վեյզա դուքսը, 1072ին ատենները,
Յունաց կայսրէն ոսկիէ պսակ մը ըն-
դունեցաւ. յետոյ երբոր ՍՏԱՆԱՅ
Թագաւոր եղաւ՝ ան պսակը Թագին
հետ միացուց, ասանկով Թագն ալ եր-

կու կտորէ եղաւ : Երբոր 1301^{ին} Ղաթաթի ցեղէն Սաճառաց թագաւորու թիւնը վերցաւ , ժողովուրդը երկու հոգի ընտրեց թագաւորու թեան յաջորդ , կէսը Լինժուցի Վարդուսը ուղեցին՝ որ Վափուղի դուքս էր , կէսն ալ Պոհէմիոյ թագաւորին Սէնգէլ որդին . երբ որ ասոր բանը չյաջողեցաւ , հայրը Սէնգէլ Սաճառաց Պուտա մայրաքաղաքին վրայ մեծ բանակ մը ղրկեց , ինքն ալ իր որդին ու Սաճառաց թագը հետը առած հոն տարաւ Փրակայէն : Լին միջոցին Սաճառք իրենց թագաւոր անուանեցին Պաւերայի թագաւորին Ոթոն որդին , և Սէնգէլ՝ չգիտցուի ինչ պատճառաւ՝ թագը անոր ղրկեց : Ոթոն ձիով Լէստրիայէն Սաճառստան գացած ատենը՝ թագը հետն էր , տուփով մը իր քով իշխաններէն մէկուն ձիուն համետէն կախուած . մէկ աւաւտ մըն ալ տեսաւ գերմանացի իշխանն որ գիշերանց կորսընցուցեր է այնպիսի ծանրագին բանը : Լին ատեն Ոթոն իր քովիներուն հետ մէկտեղ նորէն ետ դարձան որ փնտռեն , և կարծես թէ հրաշքով մը գտան թէ թագը և թէ տուփը :

Ոթոն 1307^{ին} լիւթանսիլանիոյ Սլաւոնիա Սլովոնային այսինքն իշխանին հետ տեսնուելու գնաց՝ յուսալով որ իր կողմը ձգէ զանիկայ , բայց կ'երևնայ թէ չյաջողեցաւ . վասն զի Սլովոնան թագաւորական թագը ձեռքէն առաւ , ու զինքն ալ քիչ մը ատեն բանտ դնելէն ետեւ՝ թողուց որ երթայ , բայց թագը իրեք տարիի չափ քովը պահեց . ետքը տեսնալով որ մեծ պատերազմ պիտի բացուի անոր համար , ետ դարձուց : Լին գիպուածին վրայ հարիւր տարիէն աւելի անցաւ , ու թագին վրայ նոր բան մը չպատահեցաւ : Բայց 1429^{ին} , երբ որ Վերմանիոյ Ղաթերդ Դ կայսրը մեռաւ , նորէն երկու հոգի ընտրուեցան անոր յաջորդ . մէկը Եհաց թագաւորը Սլաւոնիա , մէկալը Ղաթերդ կայսեր որդին Սլաւոնիա՝ որ դեռ պզտիկ էր : Կայսրուհին կ'ուզէր իր որդին թագաւորեցնել , ուստի իր աղախիներէն

մէկը գնաց գողցաւ թագը Սլաւոնիա բերդէն : Լին թագը կայսրուհին 1541^{ին} Փրեդերիկոս Դ կայսեր քովը 25,500 ֆիորինի տեղ գրաւի դրաւ . բայց Սաթիաս Վորվին Սաճառի թագաւորը նորէն գնեց թագը կայսրէն , ու Սլաւոնիա բերդին մէջ պահեց : Սոհալի պատերազմէն ետեւ դարձեալ կնիկ մարդ մը գողցաւ ան թագն ու Յոլհաննէս Օպիտիոյ զօրավարին տուաւ , անկէ փերտինանտոս Ա կայսեր անցաւ , քիչ ատենէն ալ () սմանցուց ձեռքն ընկաւ :

Սուլզան Սլաւոնիան Սէնայի պաշարմանէն ետ դառնալու ատենը՝ իր բանակին ցցուց ան թագը Պուտաքաղաքին մէջ , ըսելով թէ ասիկայ Պարսից հռչակաւոր Սուլիւլան թագաւորին թագն է . ետքը Օպիտիոյին ղըրկեց՝ որ իր պաշտպանութեանը տալին էր : Օպիտիոյին մեռնելէն ետեւ՝ անոր կինը տուաւ թագը փերտինանտոս կայսեր : Լինկէց ետքը Պոհէմիա , Սաճառստան ու Սէնայ քանի մը անգամ տարուեցաւ թագը՝ ինչուան որ Լէոփոլտ կայսրը նորէն Սաճառստան ղըրկեց , և Վոլուծին ձեռքը հոն անցեր էր :

Իսկ թէ հիմայ ինչ եղած է աս թագը՝ չգիտցուի . ոմանք կ'ըսեն թէ ծածուկ տեղ մը թաղուած է , ուրիշները կ'ըսեն թէ Վոլուծ իր քովը պահեց ու հետը Տաճկաստան տարեր է :

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԱՍՏԵՂԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Լեռնան Կարէլան շարժումը .

ԱՍՏԵՐԸ գիտած կ'ըլլան որ արեւը որ մը հորիզոնին որ կէտէն կ'ելլէ նէ՝ երկրորդ օրը նոյն կէտէն չելլեր . նոյն պէս օր մը հորիզոնին որ կէտին վրայ կը մտնէ՝ երկրորդ օրը նոյն կէտին վրայ չմտնէ . և յունիսի 9^{էն} (21) սկսեալ ինչուան դեկտեմբերի 10 (22) իրեք ամիս օր աւուր վրայ առաջին ելած